

IVAN IVANOVIČ:

ČAROVNICA.

PRIPOVEDKA.

o je bilo nekdanj, v davnih časih...

Na selo je padla zimska noč, jasna in mrzla, kot so decembrske noči na Dolenjskem. Nad raztrgano streho Pristave se je pokazal dim, kot vsak večer po navadi, in stara Pristavka-čarovnica — se je vzdignila na njem, kot so to vedeli sosedge, da vsak dan zvečer med tem dimom odide čarovnica na Klek, kjer se v jasnih luninih nočeh zbirajo vse čarovnice, kar jih ima ta zemlja. Iz kočice Pristave je stopil malo za tem njen pastorek, mlad, lep fant, Jane, zaukal je veselo na glas, kot ukajo mladi, lepi fantje, in odmevalo je čez sneženo vas tja do gozda in po gozdu; zaprl je Jane trdno vrata in je odšel po ozki, shojeni stezi za vasjo nizdolu v dolino k svoji zaročenki Mani... Vsi so to vedeli, da je tako, celo selo, in vsak večer se je to godilo. Ljudje so na skrivnem to pravili v pozimskih večerih, dedje so o tem modrovali pri gorkih pečeh, pripovedovali so o čarovnicah, in ko so deli pipe iz ust in spustili dim pod nizki strop, so rekli: Nujte, ravno tako se dvigne čarovnica; nihče je ne vidi, ko jaha metlo in jo odnese med oblaki na Klek. — Potem pa so navadno umolknil, ker so vsi vedeli, da imajo v vasi čarovnico, hudo, črno, škodljivo vsakemu, ki se ji zameri, ali jo celo skuša zasledovati. Tudi govoriti se ne sme naravnost o nji, ker se ne ve, če je blizu; če bi slišala, razsrdila bi se in škodovala pri živini ali na polju. Otroci so o tem slišali in so postajali včasih zvečer, kadar so bili temni večeri, pred hišami in gledali, kdaj se prikaže nad Pristavo dim, ki se na

njem dvigne čarovnica, in čakali so z radovednimi-nevednimi obrazi, če bi jo bilo mogoče zagledati, kako sedi na metli in se med dimom dviguje višje in višje, dokler ne izgine v večere nad vasjo, kje v oblakih... A prišli so dedi in prijeli so otroke za ušesa ter jih zapodili v hišo. Postali so dedi sami pred kočami za čas in pomrmljali nad otroki: Kaj boš dražil, maté, čarovnico? Boga zahvali, da te ona pri miru pusti! Naj bo že poljska ali mlečna, ti škoduje baba-čarovnica, pride ti ponoči sest na prsi v podobi môre, a na polju pobijé toča, ko je žito v najlepšem klasju, krava dobi ovčec, ne dá mleka, in ne jé in — kdo ve, kaj še zna storiti baba-čarovnica, da ti škoduje...

Skoraj v vsaki vasi imajo čarovnico. Stara je in grda in doma je v raztrgani bajti; vsi jo poznajo, da je, kar mislijo, pa molčé o nji, ker se bojé... Kadar v hlevu svinje môra tlači, se jezé natihoma nad njo, ne imenujejo je z imenom, ampak ji pravijo „baba hudobna“. Nad hlevna vrata naredi gospodar „morsko nogo“, da bi se môra zbala in bi si ne upala več blizu. Če krava ne dá mleka, ali če ima ovčec, gre ded v hlev in povabi čarovnico „na veselje“. Drugi dan pride gotovo v hišo stara baba, sram je je, poveša oči, ruto ima naprej zavezano in nerada govori, ker vsi v hiši vedó, da je ona baba-čarovnica, ki je „naredila“. Nekoč je dobil hišni gospodar v hlevu za vratmi krastačo in jo prebodel z vilami. Drugi dan je bila vaška čarovnica bolna in ni mogla iz hiše. Nevarno je tako odganjati čarovnico, ker rada škoduje. Kadar pobije na polju toča, zdihujejo vaščani in tarnajo, ženske jokajo, ko pobirajo s srpom zadnje ostanke po polju in ni snopu snop podoben, in

dedje zmajujejo z modro glavo, in hišni očetje pa se jezno ozirajo na kočo, kjer prebiva čarovnica in govoré: To bi jo . . . In dedje svaré: Pusti, samo dražiti ne . . . In ženske zdihujejo: Saj vemo, odkod je prišlo . . . In pride čarovnica sama med nje, miluje jih in tarná z njimi, in nihče ji ne reče besede, da ne bi se znosila drugič nad njimi in jim škodovala še več. Samo ženske ponavljajo svoje besede: Saj vemo, odkod je prišlo, od daleč to ni . . . In ne pogledajo čarovnice, da ne bi vedela, da mislijo nanjo . . .

Tako je bilo tudi v našem selu. Vsi so vedeli, kako je, in so rekli: Zakaj pa nji nikoli toča ne pobije in njena krava ni nikdar ovčcáva? Vsi so prikimali, da je tako. Nekateri so kleli na skrivnem, ker so se bali žen, ki so verovale na to, da se čarovnice ne sme kleti, češ: Zvedela bo in ti „naredila“. Vedno je bilo kje „narejeno“; pripovedovali so različne stvari. Čarovnice se boj, pa boš svoj — tako so rekli izkušeni ljudje, in od starih časov je to veljalo.

Na večer se je torej nad Pristavo pokadil dim, in baba-čarovnica se je vzdignila na njem, pastorek Jane pa je stopil iz kočé, zaukal veselo na glas in odšel v dolino k svoji Mani. Psi so zalajali in utihnili; lučce po kočah so pogasile in noč je pokrila vas, kot da bi spala med visoko travo, pod šumečimi drevesi, sredi zlatega polja. Otrokom se je sanjalo o čarovnici in so včasih ponoči zajokali, da jih je morala mati poklicati po imenu, in so se zbudili iz sanj in so vedeli, da so blizu matere. Starce je v nočeh tlačila mōra, zato so si devali steklo pod glavo in dva noža navskriž, da bi se v steklu zagledala mōra, zbala bi se in zbežala. Starke so kašljale in molile pozno v noč na molke, da bi rešile in obvarovale hišo domačo nesreče.

Pogasnile so luči po vasi in bilo je, kot bi jo bil zametel sneg in bi vse zaspalo v nji. Koče so vso zimo nosile na strehi velike bele snežene kape, izpod njih pa so gledali črni oboji. Taka so pozimi sela po Dolenjskem. Po vasi je šel „vaški mož“ Maruh;

kučmo je imel globoko na obrazu, da ni zeblo v ušesa. Prišel je do krčme in zavil v vežo . . . Trije možje so sedeli v hiši pri mizi in pili po vrsti prepaljenca. „Vaški mož“ ima prvo besedo v vasi in je odgovoren županu za mir, pri njem se pritožujejo sosedje, če delajo drug drugemu prepír ali škodo. „Vaški mož“ je prisedel k trem možem, ki so ga pozdravili z isto besedo, kot se po navadi pozdravlja v krčmi: E, ná, Maruh pij! . . . Bili so to kum Andrej, sosed Višnja in krčmar sam. V vsaki vasi je krčmar, da prodaja prepaljenca in se pri njem zvečer povasuje in pogovori. Sedeli so pri mizi in njih glave so kimale, približale so se počasi k mizi in se hitro dvignile, kadar so z nosom trčili ob mizo, kajti tudi „vaški mož“ je bil že pijan, in kum Andrej je stegoval glavo, kakor vselej, kadar je bil pijan, in sosed Višnja je že nekaj dni posedal pri krčmarju. Imeli so črne kučme na glavah, in kum Andrej je imel tudi pasico okoli vrata, da si je zavil ušesa, ker je najhujše, če v ušesa zebe. Vsem trem so bile zlezle kučme na obraz, da ni bilo nobenega videti razločno, kajti tudi leščerba je slabo svetila pod stropom; le zdajpazdaj se je pokazal izpod kučme dolg rdeč nos, a poznati se ni moglo, ali je to nos kuma Andreja, ali krčmarjev, ali ima takega sosed Višnja ali Maruh . . . Kadar se je vzdignila kaka glava, so se prikazale nerodne ščetinaste brke; samo kum Andrej ni imel brk, bil je že star in stari možje nosijo čisto obrito lice, kot se spodobi starim možem, da imajo mladi spoštovanje do njih in vidi vsak, da so modri in resni, kot se spodobi starosti. Tiščali so glave na sredo mize vkup in se prepírali, kajti kum Andrej in sosed Višnja sta že zvečer začela v krčmi prepír in se prepírala že cel večer. Vse štiri glave so zdajpazdaj trčile vkup in se hitro razmaknile, samo glava kuma Andreja je silila še naprej naravnost proti sosedu Višnji. Ponavljalo se je to, da so se glave zblížavale, trčale in se umikale . . . Vmes pa so se prikazale nerodne debele roke in med njimi velika roka Maruhova z velikim palcem, ki je bil po-

doben tepki. Nekoč je bil Maruh nakladal škrinjo, pijan je bil, vzdignil je škrinjo, izpodletelo mu je na palec, in palec je postal velik in neroden in je bil podoben tepki. Zdajpazdaj se je kak nos zadel ob velike debele roke ali pa ob nerodni palec in glava se je odmaknila nazaj. . . Tako so se prepirali in vpili vse naeno, da ni bilo mogoče razločiti, kaj trdi kum Andrej, kaj ponavlja sosed Višnja, kaj hoče povedati krčmar, in kaj pripoveduje „mož“ Maruh.

„Jaz sem ji boter“, trdi kum Andrej in stega glavo čez mizo daleč proti sosedu Višnji.

„Kaj boš ti govoril, če si ji prav boter, ti ne boš nič govoril“, ponavlja sosed Višnja in moli debele roke čez mizo naravnost proti glavi kuma Andreja.

„Jaz bom govoril, jaz sem ji boter“, ponavlja kum Andrej; „a ne bo tvoja, če jaz rečem, ker sem jaz boter, pa ne Maruh pa še kdo drugi tudi ne.“

„Pa bo moja in bo, pa je mir besedi“, veči sosed Višnja in pomakne roke dalje proti kumu Andreju.

„E, ne boš imel Mane, ne boš . . .“ trdi smehljaje kum Andrej in se prime za nos in stegne glavo proti Maruhu.

„Ko jo bom, pa jo bom“, trdi sosed Višnja. „Kaj praviš ti, Maruh?“

Maruh je pokimal z glavo in položil roko z nerodnim palcem na sredo mize ter rekel:

„E, boš jo imel, Višnja, boš; zakaj pa ne, saj si mož; vdovec je za devet fantov.“

„Ne boš“, je rekel kum Andrej in pomolil svojo glavo tako globoko med druge tri, da so se glave trčile, in da je sosed Višnja s svojo debelo roko prevrnil posodo s pijačo po mizi, Maruh pa je zadel z nerodnim palcem v nos kuma Andreja.

„Ná, zdaj pa imaš!“ je rekel sosed Višnja in postavil prazno steklenico pokoncu, in kum Andrej se je prijel za nos in umaknil glavo.

„Pa jo bom, ravno Mano bom dobil“, vpije Višnja in udari z debelo roko po mizi.

„Ko je ne boš, pa je ne boš“, odgovarja mirno kum Andrej in glava mu leze na mizo.

„Kaj boš tisto!“ potegne se krčmar za Višnjo, da bi dal še za pijačo.

„Jaz sem ji boter, pa je“, ponavlja kum Andrej.

„Kaj bi?“ kriči sosed Višnja, „kaj pa, če si! Kaj ji pa češ boljšega?“ In pokima z glavo in pogleda vse tri, kaj mislijo o tem.

„Tako je, pa je“, govori modro-resno kum Andrej.

„Fej, prepaljenca daj!“ reče sosed Višnja krčmarju. „Vidiš, jaz bi te, Andrej, ker sem jezen nate, pa te ne bom, ker je vseeno, če se ti krčiš ali ne, zato te ne bom, kum Andrej.“

„Saj me tudi ne moreš. Zmečkam te kakor hruško. Mano vzame Jane, pa je...“

„Jane že ne“, zavpijejo vsi trije in kum Andrej pomoli glavo na mizo.

„Jane že ne“, ponovi sosed Višnja in rogovili z rokami po mizi, da se posoda s pijačo zopet prevrne.

„Kaj pa za vraga delaš?“ zavpije Maruh, „nuj, pijačo si mi zvrnil.“

„Saj jaz plačam“, reče Višnja in položi možnjo na mizo. „Vidiš, pa je tako. Jane je berač, pa je, bajta je pa mačehina.“

„Saj ni res, kaj boš ti vedel“, se srdi kum Andrej. „Stari jo je na smrtni postelji zapisal vpričo dveh mož Janetu, ona pa ima kót do smrti...“

„Pa če ona ne pusti, pa se ne sme ženiti Jane“, pravi Maruh, „jaz vem, kako je to...“

„Tako je“, pritrdita Višnja in krčmar.

„Čigava pa je Pristava?“ vpraša kum Andrej in pomoli glavo na mizo.

„Vidiš, to je tako“, razlaga Maruh, „to je tako, kum Andrej. Pristava je bila samostanska in jo je stari odkupil, pa za njene denarje, in če ona ne dovoli, tako si je izgovorila, se ne sme Jane ženiti...“

„Tako je“, pritrdi Višnja in moli roke proti nosu kuma Andreja.

„Kaj se bo baba stara možila?“ se jezi kum Andrej.

„Naj se ali pa ne, in Pristava naj bo čigaverče, Jane ne bo vzel Mane, ker baba ne dovoli, pa je, tako je, kum Andrej . . .“

„Zakaj pa ne, kaj ni dobro dekle, jaz sem ji boter“, razjezi se kum Andrej in zaropota s stolom.

„Kajpak, da je! Vidiš, je pa tako: staro poznamo, kaj je, vidiš, ni da bi rekel — kar je, to je —“ razlaga Maruh, in Višnja rogovili z rokami po mizi in prikimava. „Pa mi povej, kaj je, če si upaš“, reče Maruh . . .

„Čarovnica vragova“, odgovori mirno kum Andrej.

Postalo je tiho v krčmi. Vsi so se ozrli v okna.

„Kaj pa čenčaš?“ se je razjezil krčmar, ki se je bal za hišo, za polje in za živino v hlevu.

„Nič“, odgovori mirno kum Andrej; „kar je res, to je res. Vsak večer me tlači mōra, in vjeti je ne morem. Prsi so težke, kot da leži smrt na njih, in hropeš in loviš sape, in je je vedno premalo . . .“

„Zdaj te bo pa še bolj“, pravi Višnja, ker se je jezil na kuma Jerneja.

„Jaz jo že vjamem“, zagrozi kum Andrej in pomoli glavo čez mizo in debele pesti položi na rob.

„Kaj bi to“, je govoril Maruh, ko je pomislil na čarovnico in se zbal škode. „Kaj bi govoril . . . Ampak to je tako, saj smo možje . . .“ Kum Andrej je pokimal, Maruh je udaril z roko po mizi in je zadel kuma Andreja v nos; Višnja je držal glavo čisto pri mizi in je kimal na vse, samo, kar je kum Andrej povedal, na tisto je odkimal. „Tako je to“, je pripovedoval Maruh. „Pristavka bi bila rada sama vzela Mrljavca, on pa je ni hotel; lep fant je bil, in ona je bila kot dekle hudih oči, kot da je namenjena za mačeho. On je vzel drugo in Pristavka je vzela Pristavca, ki je bil jetičen, in je vedela, da kmalu umrje.“

„Ni res, potem je zbolel, ko jo je revež vzel — od žalosti“, popravi kum Andrej.

„Pa tako! Naj bo tako ali tako, to pa je res, da je baba potem iskala Mrljavca toliko časa, da je utonil, ko so ga ponoči vodile

čarovnice; pa naj bo že kakor hoče, ampak bilo je tako. Saj vsi vemo, da je utonil. Mrljavki ni dala še nobena krava mleka; kupi dobro kravo, pa je pri njej za nič. Beračija je zdaj pri Mrljavcu, in Mana nima nič, še skrinjo bi ji moral kupiti Jane. Mrljavka hodi že zdaj ob palici: ko je šla s prejo, so jo speljale čarovnice in zjutraj kot da so noge proč . . . kolovrat pa pred vežo razbit. Janeta ne more videti Pristavka, pa bi pustila, da bi jemat Mano. Vidiš, kum Andrej, ona ne pusti, da bi Mana gospodarila po pristavi, kjer je ona gospodar. Pa čeprav si ti boter, kum Andrej, nič ne pomaga. Jaz nisem hotel nič reči, samo povedal sem, kako je. Tako je, kakor je, pa si pomagaj; jaz pa vem, da je tako, in vkup ne gre to nikoli . . .“

„Nikoli!“ pritrdi Višnja, ki je cel čas kimal, da se je nos zadeval ob mizo in je kučma zlezla še bolj na obraz.

„Pa je Višnja tudi ne dobi nikoli, ker je samo ena Mana, in to ima Jane, pa je, Višnja naj se pa pri Pristavki ženi na kōt . . . Vsi so se zasmejali.“

„Kaj?“ razjezi se Višnja in moli debele roke proti kumu Andreju . . . „Z vragovimi babami se pa še ne pečam. Imam še denarja in bajta je še vredna več kot tvoja, pa se ženim, kjer se hočem.“

„Če si te je izvolila, pa boš njen, če ne ti bo pa toča pobila, in krave ti bodo poginile . . .“ govori s smehom kum Andrej. Vse je obšel strah.

„Jaz bi že rekel, pa ne smem“, pravi Višnja. „Ti, kum, nimaš ne hiše ne živine in lahko govoriš, samo ponoči te pritiska mōra; jaz pa nočem, trpeti pri hiši in imovini in čeprav sem pijan, ne povem, kar mislim, ker vsi vemo, kako je . . .“

„Kaj bi to, pustimo to“, pravi krčmar.

„Kaj si pa začel“, jezi se kum Andrej, ko se je spomnil, da mu ponoči leži mōra na prsih. „Kaj pa praviš, da ne dobim Mane? Dobim jo, samo če jo hočem, se reče“, govori Višnja.

„E, Višnja . . .“ posmeje se kum Andrej.

„Boš že videl“, pravi Višnja.

„Kaj si vse izpil?“ vpraša Maruh Višnjo.

„Jaz nič“, odgovori Višnja, „jaz imam več denarja kot ti in pijem za svoj denar.“

„Si pa prevrnil z rokami“, jezi se Maruh, „kaj pa vedno šariš?“

„Ti si prevrnil; kaj bi jaz!“ jezi se Višnja.

„Ti si prevrnil ti, Višnja“, pravi kum Andrej.

„Jaz že ne!“

„Pa si!“

„Saj je prinesel na moj račun!“ kriči Višnja in moli roke proti Maruhu.

„Saj si že dvakrat prevrnil!“ vpije Maruh in moli nerodni palec proti Višnji.

Kum Andrej se je smejal. Imel je še polno posodo pred seboj, in nihče ni vedel, ali je njegova, ali Maruhova.

„Jaz nisem pil nič, ta je moja“, govori Maruh.

Kum Andrej je pil, okoli njegovih ust pa je iskalo četvero rok, in med njimi ena z debelim palcem kot tepka, posodo. Kum Andrej pa je pil in izpustil je posodo, ko je bila prazna. Pri tem pa je Maruh s svojim nerodnim palcem skoraj oslepil kuma Andreja, ko mu ga je pritisnil naravnost v oko. Zato je kum Andrej prijel Maruha za vrat, in Višnja je bil jezen na kuma Andreja, da mu je ponujal babo-čarovnico za ženo, je tiščal nerodne roke naravnost v usta kumu Andreju, da ni mogel dobiti sape in Maruh je pritisnil palec zopet kumu Andreju v obraz in vedno iskal, da bi mu potlačil nos. Višnja je prijel pa zagrabil kuma Andreja za kamižolo, kum Andrej pa je vjel Višnjo za lase in za uho. Držali so se krepko drug drugega in njih obrazi so bolešno režali. Zamolkli glasovi so jim uhajali. Kum Andrej je umikal nos pred Maruhovim palcem in

režal: „Eee . . . čak, jaz tiii.“ — In vsi so tiščali in pritiskali močneje . . .

Krčmar je odprl vrata in rinil vse tri vun. Šli so in niso vedeli, da gredo, ker je Maruh iskal samo nos kuma Andreja in ga hotel pritisniti s palcem, kum Andrej je vlekel lase z ušesom vred Višnji, in Višnja je držal kuma Andreja za kamižolo . . . Prišli so pred vrata, da niso vedeli kdaj, in vrata so se zaprla za njimi. Mrzla noč jim je puhnila droben sneg v obraz. Držali so se nekaj časa tiho in le kum Andrej je sopel na glas, potem pa so se čuli glasovi: „Pusti, boš ti, ejej, čak, fej . . .“ in drugo, kajti kumu Andreju je Maruh skoraj zlomil nos, kum Andrej je skoraj zadavil Maruha in Višnji je skoraj izpulil uho . . .

„Kaj bosta“, se je jezil kum Andrej in se prijemal za nos, ki se mu je zdel še enkrat večji, kot je bil prej, kajti razločno je videl, da je konec nosu rdeč in bradavica na njem ga je bolela. Onadva pa sta se tipala za vrat in za ušesa in sploh povsod, kamor je bila zagrabila močna roka kuma Andreja in sta govorila: „Kaj boš?“

Zavili so se v kožuhe, potegnili so kučme čez glavo in šli domov molče. Sneg je škripal pod nogami, pod težkimi okovanimi čevlji, in zgodilo se je tako, da so vsi trije možje trčili vkup in se zopet odbili daleč narazen. Tuintam je kateri padel v sneg, pobral se je in zaklel. Kum Andrej je šel v sredi in kimal z glavo, Višnja je delal znamenja z rokami, kot da komu kaj pripoveduje, in Maruh je pretil s pestjo in nerodnim palcem. Na vasi so se molče razšli . . .

Noč je bila jasna in mrzla.

(DALJE.)

IVAN IVANOVIČ:

ČAROVNICA.

PRIPOVEDKA.

Čačas je Jane vasoval. Šel je bil po sneženih stezah dalje in dalje, čez gozde je šel po ledenih potih in čez polje, kjer je bila le tupa-tam kaka sled stopinj — gazi ni bilo nikjer. Zaukal je zdajpazdaj, vmes pa si je tiho pel o polju, o rožicah in ptičicah ter mislil cel čas na Mano. Luna je plavala nekje visoko, videlo se je svetlo na nebu, a ni presijala oblakov nad selom, in videl se je samo sij, kajti beli oblaki so se vlekli tam izza daljnih gor in krili celo nebo. Jane je šel dalje, dokler ni prišel do koč. Nekaj dreves je stalo okoli luže in sneg je bil na njih. Koča je stala tiho ob polju zunaj sela, kot da je ni. Postal je Jane za trenutek in gledal koč. Prijetno mu je bilo pomisliti, da Mana spi in morda sanja o njem, ali pa bedi in misli na njega. Pristopil je in potrkal na okence. Okence se je odprlo in prikazala se je lepa dekličja glavica iz njega.

„Ali si ti, Jane!“ začul se je šepet...

„Da, Mana...“

Mladenič se je ozrl ter stopil prav ob okno.

Nekaj časa sta molčala oba, kajti zelo sladak je bil ta trenutek za oba... Jane je pri luninem svitu pogledal Mani v oči. Krasne oči so se mu zasmajale, take, kot si je o njih mislil včasih, da bi šel za njimi na konec sveta. Večernica posije v poletni večer in ni tako lepo, kakor kadar se posmejejo take oči, polne krasote in ljubezni, kot bi bila nebesa za njimi.

„Kaj me tako gledaš?“ je vprašala Mana, ko se je Jane zagledal vanjo. Zunaj je bil mraz.

(DALJE.)

„I, rad te imam, ko si tako lepa“, je rekel in zadrhtel. Šepetal je njeno ime in ponavljal dolgo lepo pesem o ljubezni, kot jo je ponavljal že tolikokratov. Pogladila ga je po črnih laseh in se tiho smejala vsa srečna. Oba sta bila tako, kot da mislita na srečo.

„Jane, kaj bo iz tega?“ je dejala Mana in ga otožno pogledala. Iz njenih lepih oči je kanilo dvoje vročih solz, zdrknila sta po licih in Janetu se je zdelo, da sta se takoj izpremenili v dve mrzli, ledeni kaplji.

„Kaj ti je, Mana?“ je vprašal skrbno.

„Nesrečna sva, Jane“, je reklo dekle in zaihtelo.

Hudo je bilo Janetu, ker je ljubil svojo izvoljenko in je ni vedel kako utolažiti.

„Saj se bova vzela, Mana, pa kmalu; pred pustom naju poročé“, je tolažil Jane.

„Ne bodo ne, ne bodo naju nikdar, Jane, nikdar...“ In zajokala je na glas.

„Zakaj ne?“

„Ni mogoče... Mati so povedali...“ Beseda ji je ostala v ustih in ni mogla pravititi dalje. Goste solze so ji kapale iz oči.

„Kaj pa so pravili mati?“ je vprašal Jane v strahu. Nemiren je bil in otožen, da ona joka...

„Tvoja mačeha ne pusti“, je dejalo dekle v solzah.

„Mora!“

„Vidiš, Jane, ona je...“

„Vem, vem...“

„Naredila bo...“

„Ne bo naredila.“

„Bo, bo, Jane, ti ne veš...“

„Kaj...“

„Hotela je mojega očeta, pa, pa je ni hotel — in umorila ga je. Izpeljale so ga

in zašel je v lužo ter pred hišo utonil...“ In zajokala je Mana močnejše, ko se je spomnila očeta, ki ga je zvalila čarovnica.

Jane se je zamislil in hudo mu je bilo, da joka ona poleg njega. Spomnil se je vsega, kar so pravili ljudje o njegovem očetu, ki ga je zvodila čarovnica, da je utonil. Kako bi bil sicer utonil pred domačo hišo v luži in ga ni nihče slišal!

„In mater je skoraj umorila“, je pripovedovala Mana dalje in znova huje zajokala. „Ob palici hodi mati, ker so jo dobile čarovnice, ko je šla s preje: razbile so ji kolo vrat in njo so skoraj uničile. Sama nesreča je pri hiši zaradi čarovnice.“

„Tebe ne bo, tebi ne sme nič, jaz jo ubijem“, jo je tolažil Jane in ji stiskal roko.

„Jane, Jane“, je zdihovala nesrečna deklica, „jaz se tako bojim. Naredila mi bo in nesrečna bova oba, vse bo nesrečno.“

„Kaj more narediti?“ je tolažil Jane, „saj nima moči do tebe.“

„Saj veš, kaj pride... Moj bog, če kaj naredi!“...

„Preprosila jo bova...“

„Čarovnice še prositi ne smeš, ker se izdaš, da jo poznaš, in zasleduje te potem.“

„Pa živine ne bova imela...“

„Saj bo meni naredila, meni, nama... Saj je rekla: Katero hočeš, samo mene ne.“

„A jaz nobene, samo tebe!“ in branil ji je govoriti dalje, da ne bi jokala tako.

„Pojdem na božjo pot“, je šepetala ona nekoliko utolažena.

„Da, pojdeš, pojdeš“, ji je govoril Jane, „vse sme baba, samo tebi ne sme nič.“ Jane je pomislil in jezno je stisnil pest, ko se je spomnil mačehe. Tebi nič in meni nič! Jaz uženem babo. Na sveti večer si naredim stolček, uidem ji čez jarek in nobena baba-čarovnica nima več moči do mene.“

„Jane, Jane“, je zdihovala ona, „kaj pa, če te vjamejo?“

„Ne vjamejo me, nič se ne boj!“ In izkušal je, da bi ji pregnal to misel:

„Saj si moja, Mana, ali ni to sreča?“

Ona pa je med jokom ihte odgovarjala:

„Da, tvoja, Jane...“

Potem pa sta šepetala dalje in pozabila na čarovnice in govorila sta o sreči, kot jo šepeta ljubeče srce in si jo slika mladost in sanja o njej cele dneve in noči — in se ne dá spati mirno brez nepokoja, in glava je zmiraj polna takih lepih misli, oči se ozirajo proti kraju, kjer leži tisto selo, čudno hrepenenje hodi vedno s človekom, da je vedno dolgčas in vender sladkoprijetno, in zvečer postane duša nemirna in rado se posluša šumenje večera, kot da govori nekaj o tem, kar je v srcu...

Medtem se je mesec zdajpazdaj prikazal izza oblakov, pogledal je med drevjem prav pred okno in obsijal s smešno radovednostjo poznega vasovavca, potem pa je odšel dalje, kot da neče ravno motiti sreče; pa posijal je zopet čez čas, če je količkaj mogel pogledati med oblaki... Leteli so oblaki, kot da nesó novega snega v deželo, grmadili so se, kakor vsakokrat, kader pravijo, da se čarovnice peljajo. Veter je zavel zdajpazdaj močnejše, mrzel je bil in stresal je ivje z drevja. Okoli koč je zašumelo, ko je ivje letelo z dreves. Če je mogel, je prišel v tiho zatišje ob steni prav do okna ter se poigral z dekličinimi lasmi in pobožal ž njimi po fantovem obrazu in bežal je potem dalje, kot da se smeje, da je znal tako ponagajati, in izginil je čez polje, kot da gre kam daleč pravit o tej sreči, kakemu nesrečnemu srcu, ki mu ni znana taka sreča...

Jane se je poslovil od svoje Mane in odšel žalosten in otožen domov. Polje je ležalo daleč naokoli tiho in mirno in je ob luninem svitu zdaj pojasnelo zdaj potemnelo. Tišina je bila po vaseh in nad njimi so počivale meglice zimskega jutra. V daljavi se je čez čas oglasil kak čuden glas, ki je izginil v noč, ali pa je zalajal kak pes, ki ga je predramil ponočni vasovavec, ali pa kak drug sumljiv nemir... Jane se je sredi polja ozrl nazaj in se spomnil nje. Zaukal ji je v zadnji pozdrav in minila ga je otožnost. Zapel bi bil sredi belega polja najbolj veselo pesem. — Nad gozdom so se oblaki grmadili in okolica je potemnela.

* * *

Ko so tisto noč trije možje prišli iz krčme domov, je kum Andrej kmalu trdo spal v hiši na klopi pri peči in prav vun se je lahko slišalo njegovo težko hropenje, ker ga je takoj, ko je zaspal, prišla tlačiti mōra. Nekaj časa se je še spominjal na svoja sovražnika iz krčme in zdelo se mu je, da še drži Maruha za vrat in Višnjo za ušesa in jima govori: Kaj bosta, čakaj vrag! in pritiska s pestjo močnejše in z drugo roko privija — potem pa je zahropel in zaspal in težko mu je bilo dobiti sape. Starec je vzdihoval in se stegoval, da je klop škripala pod njim, da je hišni gospodar na postelji nejevoljno zakašljaj; kum Andrej je iskal sape, a mōra ga ni pustila in zato si je kum očital svojo neprevidnost, da je govoril predrzno o čarovnici, ki mu zdaj tako pritiska prsi, da ne more dobiti sape. Ko bi bil doma, bi si bil pripravil okno za glavo in dva noža navzkriž, in splašila bi se bila baba vražja. Zdaj pa je legel spat kar tako in razjezil je bil čarovnico v gostilni, da bo zdaj ležala cele noči na njegovih prsih. Bridko se je kesal kum Andrej, jezil se je nad Maruhom in Višnjo in hropel težko...

Maruh je bil prišel domov in pustil Višnjo samega na vasi. Takoj se je začul iz njegove kočice ženski glas, neprijeten in kričeč. Maruh je bil oženjen in je imel hudo ženo.

„Kaj boš, saj je bil kum Andrej tudi tam“, je tolažil Maruh ženo.

„Kum Andrej je tak kot ti“, je vpila žena.

„Tako je z ženskami“, je pomislil Višnja in se prijel za uho, ki ga je bolelo in vroče mu je bilo vanj.

„Saj je vse Višnja plačal“, je tolažil Maruh ženo v koči.

„Seveda je plačal! Tebe so spet obrali. Napijete se in dražite babo; danes ni krava mleka dala. Z Višnjo mi nimaš hoditi, je ves neumen, kar je vdovec...“, je kričala žena.

„Tako je“, je pomislil Višnja in se prijel za nos, kajti zeblo ga je vanj... „Tako govori o meni Maruška, tako zapoveduje Maruhu. Taka je z babami. Vedno večji nad moškimi. Pri tem se je spomnil Mane. Lepo je bilo nje lice in mil je bil njen obraz, da

bi si ne mogel misliti, kako bi se jezila. Zazdelo se mu je, da Jane pri njej vasuje, in stisnil je od jeze pesti, šel je dalje po poti, opotekel se je, obstal in pomislil: ko bi ji šel potrkat na okno...

Časa je še zadosti in lahko pride do kočice in, če ni tam nikogar, lahko potrka. Če je pa Jane, bo poslušal in ga prepodil. Polomil bi mu rebra, si je mislil Višnja, in grlo bi mu pritisnil; čeprav je sorodnik kuma Andreja, pa le nima njegove moči; mladič je, da bi ga prijel za ušesa in bi mu jih nategnil. Pri tem se je Višnja spomnil na svoje uho: ščemeló ga je tam in grizel ga je mraz. Po celem obrazu se je čutilo, kje je grabila trda roka kuma Andreja.

„Bi ga, bi ga“, je pomislil Višnja in se opotekel v sneg, „kaj pa hodi vasovat, ko je ne bo vzel! Mi imamo dom, pa tudi škrinja ni prazna, Mana. Pa smo tudi še nekaj fanta. Glej kočico! Višnja je videl svojo kočico, a vendar k njej ni mogel, sam ni vedel, zakaj ne. Hodil je in hodil po selu, med hišami; zdelo se mu je, da se bliža svoji koči, pa mu je boljbolj izginjala izpred oči.

„Menda se vendar ni spravila nadme, vragova baba“, je pomrmljal Višnja in lasje so mu vstali na glavi. Hodil je z ene strani na drugo, stopal iz gazi v sneg. Sčasoma je gazi popolnoma zmanjkalo, izginilo je selo, šel je dalje in dalje in zdelo se mu je čudno, kam je prešla gaz, kam so izginile hiše, ko je bil vendar v selu in zdaj hodi po snegu in nobene hiše nikjer; in bil je že pred svojo kočico, odprl bi bil in bi prišel v vežo ter šel spat, zdaj pa, kot da je vse tuje, ko je vendar doma in ne more domov.

„Saj sem vendar že hodil domov ob vsaki uri“, je pomislil Višnja, „pijan sem bil tudi že mnogokrat, pa domov sem vendarle prišel...“ Spomnil se je na čarovnico in strah ga je obšel. „Kum Andrej je govoril o nji“, je mrmral potem skoraj naglas, „on je govoril, jaz nisem rekel nič. Kaj bi mene? Jaz ji dam mir in ne vem nič.“ Hotel je, da bi slišala čarovnica in bi ga pustila. In šel je dalje, hodil je in hodil, pa nikamor

ni prišel... Gozd za gozdom, pot za potjo se je vrstila: postajal je truden, opotekal se je in padal v sneg in zdelo se mu je, da gre domov, a sela ni bilo nikjer in nič ni vedel, kam gre, in hiše ne kočje ni nikjer in nikjer, da bi videl, kje je.

„Kam vendar, za vruga, grem?“ se je vpraševal sam; lasje so mu vstajali, in pot je tekel izpod kučme po licih in povsod je čutil strah. Mani je hotel iti potrkat na okno. — Lej, pa tudi ta pot ne pelja k Mani. Vsi kraji so neznani, in vendar je poznal kraj na tri ure okoli do zadnjega kota, tu pa je vse neznan in konca nikjer.

„Glej, spravila se je nadme baba čarovniška“, je pomislil tiho, „vodi me po svojih potih, kot se ji zdi, in do jutra bom taval.“ Začel se je bati, da bi mu ne bilo narejeno pri živini in da bi mu poleti ne pobila toča najlepše pšenice. Jezil se je nad kumom Andrejem. Kum Andrej mu je bil ugovarjal, da ne dobi Mane, tudi privoščil mu je ni, in vedno je ponavljal, da je njen boter, in kum Andrej je govoril zoper njo, zoper babo-čarovnico, ko je pravil o Janetu . . . Nazadnje je izpil njegovo žganje ter mu za zahvalo razpraskal obraz in mu prizadel bolečine, ko ga je vlekel za uho, dočim ga je on držal samo za vrat. Morda ga je Maruh poplašal, če ga je kje pritisnil s palcem, kajti zelo boli, kjer Maruh pritisne s palcem.

„Pa je vendar čudno“, je pomislil in se potipal, če ima še glavo. Še je bila glava, globoko v kučmi. Potegnil je kučmo iznad oči, da bi bolje videl, in se je hotel ogledati; a šel je naprej in naprej, kot da ni obstanka, kot da je nekam daleč namenjen. Tema je nastala okoli in okoli in se ni moglo videti nič. Lučce so šle pred njim in se umikale — bilo jih je brez števila, kot bi poleti v zvezdnati noči pogledal v jezero — in on je šel za njimi in poti ni bilo nikake. Ušel bi, a kam in kako, ni vedel. Ko je zopet padel, je zadel z glavo ob deblo in začutil je bolečino na čelu, in kučma je stala, kot bi bil tam rog. Veter je vil po gozdu in Višnja je čutil, da je gozd, pa ni vedel, kako je prišel v gozd. Lučce so migljale

pred njim in on je šel za njimi in se zadeval ob debela. Mrzle deževne kaplje so padale iz oblakov in z vej se je vsipal sneg . . .

„Glej, vruga, so že!“ je pomislil Višnja na čarovnice. Nastala je vihra in šum je napolnil gozd. Drevje se je lomilo in pripogibali so se vrhovi, pokalo je po gozdu, kot da se lomijo po njem vsi vrugi in cepijo drva za peklenski ogenj; rjulo je in cvililo med drevjem, kot da imajo škratje ples, čudne prikazni so letele okoli Višnje, mrzle in obdane s snegom; ustrašil se je in padel ter zagrabil nekak kol v roke . . . Pobral se je in začel bežati, opletal je s koleni na vse strani . . .

„Vrag je vrag, baba pa baba!“ je govoril Višnja, „in nič nečem, če ne gre sama peklenska svatba skozi gozd.“

Pomislil je, da se je kak vrag vzel s čarovnico, in zdelo se mu je, da se bojuje s celim peklom in z vsemi čarovnicami sveta. Nova burja je zavila po gozdu, tema je bila, da se ni videl niti konec nosu. Le tiste prikazni, bele, dolge, zavite v sneg, so bežale mimo. Močnejše in močnejše je vila burja okoli njega in drevje je pokalo, kot da se s korenomo hoče izpuliti in zbežati pred to grozo. Cel gozd je bil oživiljen. Višnja je mahal s kolom okoli sebe, a zadel ni ničesar, vse je letelo okoli njega in se mu smejalo, zaletavalo se je vanj in bežalo dalje. In tam po vrhovih kot da godejo sami vrugi; pokalo je, šumelo, lomilo in rjovel. Zdelo se mu je, da leti nekaj naravnost proti njemu, opletel je s kolom in zadel ob nekaj trdega.

„Ali sem te, vrag!“ je pomislil, ko je padlo na tla, in dobro se mu je zdelo, da je vsaj nekaj padlo. Mahal je naprej in nekaj črnega je letelo nad njegovo glavo. Nov šum je napolnil gozd, nekaj je kakor zaplesalo okoli njega, on pa je bežal dalje, čutil je, da omaguje, in pasti je hotel in prositi milosti. Bežal je zopet po stezi in šum je izginjal v daljavo čez gozd in po gozdu je odmevalo daljno šumenje.

„Odšli so, vrugi!“ je pomislil Višnja in zbežal. Spoteknil se je ob nekaj trdega na zemlji in padel čez tisto po tleh. Pobral se je

in bežal dalje, spoteknil se je zopet in priletel je z glavo ob trdo steno. Prijel se je za glavo in gledal, kajti ničesar ni bilo videti, da bi bil spoznal, kam se je zadel. Skladovnica drv se je podrla in zaropotalo je vse okoli njega — takrat pa je na Gori zazvonilo dan. Višnja se je zavedel in bilo mu je, kot da se je zbudil iz sanj. Glava ga je bolela, na čelu je imel rog, truden je bil in vroče mu je bilo. Kako bo vroče, ko je tak mrzaz zunaj! Ozrl se je in videl, da leži pred Pristavo in drva ležé po tleh okoli njega . . .

„I, saj sem doma! Kaj se pa klatim tako neumno? . . . Kaj se mi pa sanja tako neumno?“ In vse, kar je bilo, se mu je zdelo, da se mu je sanjalo. Okno pri koči se je odprlo in obraz stare ženske se je prikazal.

„Kdo pa je?“ je vprašal grd, oduren glas.

„E, jaz, Višnja.“

„Kaj pa hodiš tod?“ je kričala baba.

„E nič, kaj jaz vem . . .“

„In razbijaš okoli bajte in podiraš drva, ponočnjak ponočnjaški!“

„Domov grem od Šonte.“

„Spet si pijan. Maruhu bom povedala, da ne daš miru cele noči.“

„Kaj pijan“, se je jezil Višnja in se obiral ter iskal kučmo, pa kučme ni bilo nikjer in nikjer . . . „Nič pijan, ampak vrag je vrag, pa še baba z njim, pa sta dva vruga, pa si pomagaj, če si moreš. Greš in greš, pa nikamer ne prideš, tako je; pa tudi kučmo sem izgubil, da bodo ljudje govorili, ko jo bodo našli kje, čeprav ne vem, kje sem bil; kaj meni mari, kdo je bil in kod sem hodil. Mir naj bi dala vražja baba, pa bi bil prišel domov!“

„Mir daj ponoči ti, pa jel!“

„Saj ga dam, Pristavka, jaz dam mir. Le poglej, še kučmo sem izgubil in, ko bi me videli ljudje, da grem brez kučme domov, bi rekli: ‚Pa pogledajte, Višnja še ni bil trezen, kar je vdovec‘. Ampak je tako in pomagaj si, če si moreš. Ali si more pomagati kum Andrej? Jaz sem hotel domov, poslušaj, pa nisem prišel in nisem.“

Starka je zaloputnila okno.

Višnji se je vse bolj in bolj zdelo, da so bile sanje. Pa zakaj je truden in vroče mu je že? Spomnil se je, kaj je pravil snoči kum Andrej: Gorje, kogar se loti baba-čarovnica! Njega je spravila pod svoje okno in sanjalo se mu je menda tako neumno, in ko je mahal s palico, je zadel ob drva in so se podrla . . . Včasih se tako sanja, da človek razbija z rokami in vdari na peči ob polico, na kateri se kisa mleko, sproži se polica in latvice padejo, mleko se razlije in od ropota se vzbudi neumni sanjač. Se sanja včasih tako. Vpiješ ponoči in se vzbudiš pred lastnim glasom, ali pa udariš z glavo ob rob, da te zaboli . . . Višnja je mislil na to in je mislil, da je bilo danes tako. Brez kučme je bil in sram bi ga bilo, ko bi videli ljudje, da gre izpod okna Pristave. Zato je šel domov in je zaspal, kajti jutro je bilo že čisto belo . . .

Zjutraj so našli ljudje v gozdu na stezi Janeta, napol zmrznjenega. Prenesli so ga domov in kum Andrej sam ga je počasi ogrel in mu vlival prepaljenca v usta, da je prišel k zavesti. Babe iz vasi so se zbrale in svetovale vsaka svoja zdravila. Pristavke ni bilo doma, šla je zjutraj v dolino po soli. Ženske so sklepale roke in vpraševale:

„Kdo ga je neki!“

Nihče ni vedel, kaj in kako se je to zgodilo; našli so bili poleg Janeta staro kučmo, pa kdove čigava je. Kučma je kučma, oguli se in postara in druga je drugi enaka. Kum Andrej je sicer rekel, da je taka kot jo nosi Višnja, a kučma je bila tudi čisto podobna kučmi kuma Andreja ali pa Maruhovi. Jane se je zavedel in se ozrl. Ni vedel drugega, kakor da je bila v gozdu vihra in da ga je nekaj zadelo po glavi, ali pa je menda zadel v teku z glavo ob kako deblo. Spomnil se je, kako je šel domov od Mane, kako se je stemnilo v gozdu, kako so strahovi leteli okoli njega, da je zbežal, in potem se je zgodilo tako, in dalje ni vedel ničesar . . .

„Vrag je to, pa baba se loti človeka“, je mrmral ded in ženske so se križale. Nihče si ni upal povedati, kar je mislil, in vsi so mislili isto.

Ko je zjutraj Višnja vstal, ga je bolela glava, in spomnil se je, da je snoči hodil po čudnih potih; obraz ga je bolel in prišlo mu je v spomin vse, kako ga je včeraj vlekel kum Andrej za ušesa in ga pri tem opraskal po obrazu. Spomnil se je, da ga je potem vodilo po gozdu, da je bilo, kot bi čudno sanjal, da je butil z glavo ob Pristavo, da je podrl drva in ga je Pristavka ozmerjala skozi okno. Pomislil je na vse to in si mislil:

„A, vrag vedi, menda sem bil pijan, in bile so take neumnosti . . .“

Spomnil se je, da je izgubil kučmo, in žal mu je bilo kučme. Lehko jo najdejo kje pod kakim oknom, in babe bodo imele nepotrebne besede, kar je sitno za moža, če ga ženske opravljajo s takimi rečmi. Poiskal je nedeljsko kučmo in je šel v krčmo. Tam so govorili o Janetu in o kučmi, in Višnji je bilo neprijetno, ko ga je krčmar vprašal, zakaj ima novo kučmo.

„Ženi se Višnja“, so govorili sosedje.

„Za Mano hodi, pa bi ji rad dopadel,“ so rekli drugi.

Prišla sta od Janeta kum Andrej in Maruh in so zopet pili. Na dolgo in široko je kum Andrej dokazal, da so pri Janetu našli kučmo, ki je ni izgubil nihče drugi kot Višnja. Višnja se je jezil, in težko je bilo govoriti o tem, ko sam ni vedel, kaj je res in kaj ne, in bilo bi dobro, ko bi dobil kučmo nazaj, ampak bi bilo sitno, ko bi kdo rekel, da se preteplje s fanti. Tudi bi ga lahko Maruh

naznanil županu. Zato je dal za prepaljenca, da bi ne utegnili govoriti o tem. Pa so vendar govorili, in sosed krojač je povedal, da je zjutraj videl Višnjo, ko je šel razoglav domov. Višnja je dal krojaču prepaljenca in se je bal, kaj bo iz tega. Pa ko je bil Višnja pijan, je povedal vse, kot je bilo. Zvodila ga je čarovnica od hiše, blodil je celo noč, vodilo ga je po gozdu, mahal je s palico, in ko je butil z glavo ob nekaj trdega, se je zbudil ob Pristavi in Pristavka ga je ozmerjala, ker je podrl drva. Ali je bilo kaj res, ali se je samo sanjalo tako, ni mogel povedati. Veril se je, da pri zavesti ni storil nič slabega. Tako je pripovedoval, da bi se ga usmilili in ga ne postavili pred vaško sodbo, kajti hudo je dvakrat po nedolžnem trpeti, ko je že ponoči toliko prestal. Začel se je prepir med kumom Andrejem, Maruhom in Višnjo, in prepirali so se pozno v noč, dokler se niso stepili, kot po navadi, in jih je krčmar pometal iz krčme . . .

Prišel je berač v kočo ob polju in povedal, kaj se je bilo zgodilo. Zaplakala je Mana, zajokala. Mati jo je prekržala in rekla:

„Ubožica, še umori te baba-čarovnica . . .“

In tudi mati je jokala, ko se je vsega spomnila.

In dolgo je Mana čakala in premišljala brez spanja v sladkih mislih svojo nesrečo, preden je Jane zopet prišel, da mu je vse potožila . . .

To je bilo, ko se je bližal božič.

(KONEC.)

IVAN IVANOVIČ:

ČAROVNICA.

PRIPOVEDKA.

Enajsti dan pred svetim večerom je šel Jane v gozd. Težko je delati stolček za čarovnico. Stolček mora biti narejen iz enajstih lesov, ki morajo biti vsi moškega spola. Vsak dan se mora prinesiti po en les iz gozda domov, in enajsti dan mora delati stolček tisti, ki je znašal les. Postiti se mora na tisti dan in se ne dati zmotiti čarovnici, če pride v hišo. Šestkrat ga moti čarovnica v gozdu, in če šest lesov odnese srečno iz gozda, nima čarovnica moči do njega. Na sveti večer mora v cerkvi za vratmi klečati na stolčku celo mašo. Ko je povzdigovanje, pogledajo vse čarovnice nazaj. Lahko jih spozna — a gorje, če bi povedal, katero je videl; celo življenje ga zasledujejo. Ko ga čarovnice zagledajo, se vzdignejo proti njemu. Zbežati mora fant iz cerkve in bežati čez polje do prve vode, preskočiti mora vodo, preden ga vjamejo, sicer je izgubljen. Če jih premaga, dobi, kar želi...

Šel je Jane tisti dan v gozd po prvi les. Bliščalo se je po snegu, da je jemalo vid. Ni se moglo gledati, da bi razločil les od lesa. Vse je žarelo po snegu okoli, in oči so začele solziti. Zasekal je s sekiro in videl je, da je vsekal v smreko. Ni se hotel prikazati hrast. Bilo je, kot da mu iztečejo oči v solzah, tako se je vse bliščalo. Hodil je cel dan, a nazadnje je našel hrast in ga odsekal...

Zvečer je prišel domov in prinesel hrastov les. Mačeha-čarovnica je sedela čemerno pri kolovratu in predla.

„Kaj boš s hrastovim lesom, Jane?“ je vprašala mačeha.

(KONEC.)

„Osekam ga in bo za stolček za pod noge“, je rekel Jane.

„Imamo stolcev zadosti, škoda lesa“, je rekla čarovnica.

„Nekaj mora biti v koči novega za Božič“, je rekel Jane.

„Novo kučmo ti kupim“, je rekla čarovnica.

„Kum Andrej mi naredi lepšo“, je rekel Jane.

Obmolčala je čarovnica, kot obmolči vselej, če v treh vprašanjih ne zmaga človeka. Vstala je in šla kuriti za večerjo.

Jane je del hrastov les pod peč, obsekal je drug les in ga dejal na peč ter šel z doma.

Prišla je čarovnica, vzela je nepravi les s peči in ga sežgala za večerjo.

Šel je Jane drugi dan v gozd po drugi les. Sneg je padal v debelih kosmih in vsa pota so bila zametena. Nastal je metež in skoraj ni mogel gaziti dalje. Hodil je med drevjem in iskal drevo moškega spola, pa kar je dobil, ni bilo to. Izmučen je bil, da bi legel v sneg in zaspal. Na večer je našel javor in ga odsekal. Na visoko je ležal sneg po gozdu in nikjer ni bilo sledov. Ko bi ga zajela noč, bi ga vodile čarovnice in ga lahko umorile.

Prišel je domov pozno zvečer in prinesel javorov les.

Mačeha-čarovnica je predla pri peči in vprašala: „Čemu ti bo javorov les, Jane?“

„Naredil bom nogo k stolcu“, je rekel Jane.

Izginila je čarovnica v vežo in začela je kuriti za večerjo.

Jane je zopet spravil les pod peč, obsekal je drug les in ga del na peč. Truden

je bil in je zaspal. — Prišla je čarovnica v hišo, vzela je oni les s peči in ga sežgala pri večerji.

Tretji dan je šel Jane v gozd. Mrzlo jutro je bilo in nihče ni stopil nikjer iz koč. Vse se je tiščalo pri peči; kdo bi hodil vun! Potegnil je Jane kučmo čez ušesa — malo je pomagalo. Otrpnile so mu roke in zanohtalo se mu je. Zavil se je miraz okoli njega in Jane je trepetal. Iskal je lesa po gozdu in našel je jésen. Hotel je sekati — ni bilo mogoče. Umil si je roke v mrzli vodi ter odsekal jésen.

Zvečer je prišel domov, premrazen in truden.

„Kaj boš z jesenovim lesom?“ je vprašala čarovnica.

„Delal bom zagozde“, je odgovoril Jane.

Šla je čarovnica kuriti za večerjo, in Jane je položil les pod peč ter nasekal zagozd iz drugega lesa. Šel se je pokrepčati kumu Andreju in čarovnica je vzela zagozde s peči ter jih pokurila pri večerji.

Četrty dan je bil Jane bolan in težko je vstal. Odšel je v gozd po četrti les. Dež in sodra je šla izpod neba. Sodra se je primrznila na kučmo, na obleko, na obraz in kamor je priletela. Težka je bila pot in Jane je lazil po gozdu in iskal lesa. Prišel je do gabra in ga posekal. Premočen je bil in led je stal po obleki. Zvečer je prišel domov in je zaspal na peči. Skril je gabrov les pod peč in del drug les poleg sebe.

Kuhala si je čarovnica večerjo, vzela je les s peči in ga sežgala v peči.

Pozno se je zbudil Jane peti dan. Šel je v gozd in velik vihar ga je obdal. Burja, mrzla in močna, je rjula po gozdu in ni pustila iti dalje. Odnesele je Janetku kučmo in jo skrila daleč v gozd. Dolgo je hodil Jane za kučmo in se boril z burjo. Podirala ga je burja na tla in držati se je moral za debla. Videl je na robu bor in hotel k njemu: dolgo se je boril, preden ga je dosegel. Odsekal ga je in ga odnesel domov. Burja je pihala nasproti in mu nesla sneg v oči. Ko je bil večer, je prišel Jane v koč, in čarovnica ga je vprašala:

„Kaj se mučiš, Jane, s tem lesom?“

„Mučim se, da bi si ustvaril srečo“, je odgovoril Jane.

Čarovnica je šla kuhati večerjo. Jane je skril borov les pod peč in nastavlil drugega na peč. Prišla je čarovnica in zakurila z lesom, ki ga je dobila na peči.

Šesti dan je bila vsa pot pokrita z ledom. Šel je Jane v gozd po les. Pot je bila spolzka in padel je, kadar mu je spodrsnilo. Čez sneg je ležala trda ledena skorja. Trudil se je mladenič po gozdu in padal pri vsakem koraku. Dobil je orehovo drevo in posekal je oreh. Ko je sekal, mu je izpodletelo in je priletel z glavo v oreh. Obležal je in čutil je trudnost, kot da ne more dalje. Mrtvo je bilo po celem gozdu, ni se oglasil niti vran, niti lisica ni zalajala kje. Mrakovi so padali na gozd. Jane je zbral moči in odšel domov. Težko je nosil in padal je po poti. Izmučen je prišel domov in skril je oreh pod peč. Prišla je mačeha-čarovnica in vprašala:

„Kaj si prinesel iz gozda, Jane?“

„Prinesel sem otrple roke in glava me boli“, je odgovoril Jane.

Zasmejala se je čarovnica in rekla:

„Ne muči se več, Jane, dovolj je drv pri hiši.“

„Ne bom se mučil več“, je rekel Jane in sladko zaspal, kajti zmagal je zadnjo oviro...

Ko je prišel drugi dan Jane v gozd, je bil gozd čudovito lep in niti sledu ni bilo od prejšnjih neprijetnih dni. Lep bel sneg je pokrival cel gozd in lahke stopinje zajcev in druge male zimske divjačine so se poznale v sledu. Po vejah so peli ščinkovci s taščami, strnadi in senice, brglezi so se oglašali na vrhovih, vrane so prožile sneg in srake so kričale. Gozd je bil poln življenja. Jane je veselo hodil po gozdu ter nesel zvečer domov dren... Ko je prišel domov, je ležala mačeha bolna. Jane je spravil les in šel v krčmo, kajti čarovnica je bila zmagana — — —

Tako je hodil Jane po les v gozd. Prinesel je še mecesen, kostanj, trn in češminj,

in prišel je dan poln lepega pričakovanja za ljudi.

Jane je delal stolček. Iz hrastovega lesa je bila deščica, štirih nog je bilo treba, štirih zagozd in dveh povprečnic, in vsako je bilo iz drugega lesa. Prišla je mačeha v hišo in prinesla pogače. Jane ni hotel pogače.

„Podmet ti naredim, Jane“, je rekla čarovnica.

„Dan pred svetim dnem se posti kristjan“, je rekel Jane.

Izginila je čarovnica in je ni bilo več blizu ... Cel dan je delal Jane stolček in ko je padel sveti večer na selo, je bil stolček narejen — — —

* * *

Okrog koč so hodili kmetje in kadili ter škropili. Cela družina je sledila gospodarju in vsi so molili za srečo celega leta. Jane je hodil sam in molil sam. Na sveti večer ne more biti čarovnica doma. Odšla je kdovekam. Jane je zaprl kočo in odšel v kočo ob polju. V vsaki koči mora goreti na ta večer luč, da je lepši večer, da brlé lučce kot zvezde na nebu, ta večer, ko je zemlja, kot bi se spustila nebesa nanjo. Zato goré lučce. Tudi na Pristavi je gorela luč, no pri peči ni sedel nihče, da bi tam dremal in sanjal o sladkih spominih, niti deda ni bilo, da bi pripovedoval povesti in bajke. Prazna je bila koč in temna, kot bi bila zakleta. Zato je šel Jane v vas v koč ob polju.

Otroci so sedeli pred jaslicami v kotu in kot zamaknjeni gledali vanje. V njih spominu se je vse lepo čudno ponavljalo, kar so slišali na večer od deda ali pa od matere. Mislili so, kako gredó pastirci molit, in kako leté angeli iz nebes. Želeli so si biti tam na tistem mestu, da bi videli vse to. Njih otroške duše so sanjale in srečni so bili v tem zaželjenem večeru. Premagal jih je nazadnje spanec, posedli so ob gorki peči in pospali. Iz daljave se je čulo streljanje, goreče baklje so se pomikale po sveti noči, in za njimi so šle trume ljudi, ki so šli k polnočni maši. Tak je sveti večer. Sela in vasi ležé tiho, kot bi sanjale bogve o čem sladkem.

V koči ob polju je vasoval Jane. Mana je sedela pri peči in mati je bila na zidku zadremala. Rado pomeni, kar se sanja na sveti večer. Jane je sedel poleg Mane. Utrujen je bil in otožen. Spomnil se je vsega. Ko je šel po vasi, je videl koč razsvetljene; in srečni ljudje so bili v njih. Gledali so na jaslice in se spominjali lepih dni, zraven pa so si pravili bajke za kratek čas. Na Pristavi ni takih jaslic, se je spomnil Jane. Prtiček je kupila čarovnica in ga pribila v kot. Poprtnik, velik, iz lepe bele moke, poln ptičic in rož, je ležal po hišah na mizi, pogrnjeni z belim prtom. Na Pristavi leži črn hlebec na mizi. Zapuščena je koč in nihče v nji ne vasuje. Sam je kadil in škropil okoli koč, da bi Bog dal srečo celo leto pri živini in na polju. In Mana sedi tu poleg njega, in nesrečna je cela koč, ker ji je bila čarovnica sovražna. In ni mogoča taka sreča, kot je drugod po kočah. Čudna moč je vmes in ruši srečo ... Na mizi leži poprtnik, spekla ga je Mana, in luč brli zraven, jaslice so v kotu, in že daleč je vse od tistih lepih otroških sanj, ko je od njih svet toliko drugačen. Naslonila je Mana nanj glavo, kot da je že trudna od nesreče in žalosti. Nje oči so vrpte v jaslice, kot da bi po otroško sanjala. In on ne more, da bi bile te sanje res, da bi bila sreča v resnici kot je v sanjah.

To je mislil Jane. In spomnil se je, da bo o polnoči, ko bo vse sanjalo v sladkih sanjah in molilo v tihih molitvah, on begal s čarovnicami čez polje. Pa nič ne sme vedeti Mana. Potožil bi ji, kaj je prestal, ko je hodil po les v gozd — leži to na srcu in hoče vun iz srca, da bi bilo lažje ... Ko bi vedela ona, kaj je trpel za njiju srečo — a ona ne sme vedeti! Skrivnost je to in težko je pri nji s skrivnostjo v srcu, ko je vedela prej vse. Pogledal ji je Jane v obraz in zasmilila se mu je. Nje oči so bile vrpte v jaslice, kot bi sanjala in tiho molila. In vse tiste lepe, čudne sanje so ji odsevale iz oči. Lepa je bila v teh sanjah, in Jane je začutil srečo. Pogledal jo je, in ona se mu je sladko zasmejala in nje oči so se za-

gledale vanj, kot da vprašujejo po nečem. Čutila sta veliko in neizrazno srečo oba, drug ob drugem ...

Iz daljave se je slišal pok in zvonovi so se oglasili ...

Mati se je na zidku prebudila in rekla: „Pojdita v cerkev!“

Mana se je zavila, in odšla sta. Jane je pritisnil kučmo na ušesa, da bi je ne odnesla sapa, in srečna sta stopala po stezah v sveti noči. Ljudje so šli od vseh strani, pokali so poki in odmevali, in glasovi so se glasili v tiho noč. Bila je zemlja lepa kot zvezdno nebo in na nji so sanjale pokojne vasi v tihi radosti in sladki sreči.

Cerkev je bila razsvetljena in ljudstvo je klečalo v nji. Oltar, pozlačen in ovenčan, se je bliščal v lučcah. Orglje so zapele in božična pesem je odmevala s kora in segla v vsa pobožna srca. Starci so začeli moliti glasneje in ženicam so prišle solze v oči od take radosti in lepote. Duhovnik je zapel glorio, in zvonovi so zazvonili po cerkvi, in ljudstvo je pelo in molilo ...

Jane je klečal za durmi na svojem stolčku in molil malo. Gledal je na sredo cerkve — tam je molila Mana. Stali so za durmi vsi tisti, ki navadno tam ostajajo: vaški kovač, kum Andrej, Višnja in mladeniči ... Videli so Jana in niso rekli nič, ker so vedeli, kaj in kako je. Kum Andrej je molil na velik molek in se včasih prijel za nos — imel je vedno to navado. Višnja se je majal in se je poznalo, da je prišel iz krčme v cerkev. Tihota je bila po cerkvi, le tupatam je zakašljal starec, ko je molil naglas — gluhi ljudje vedno molijo naglas. Oblaki kadila so plavali po božjem hramu in vse je bilo ko neskončno lepa božična pesem. Jane se je zamislil v to in pomislil na Mano, ki moli sredi cerkve. Morda je ne vidi nikoli več. Nevarno je imeti take reči s čarovnicami. Prigodi se, da fant pozabi zgrabiti stolec v roke in beži brez njega in je izgubljen. Čarovnice mu zmešajo pot, da beži v nepravo stran in ga pokončajo, preden pride do jarka z vodo. Izpremené mu pred očmi celo okolico, da ne ve, kam beži . . .

Pred oltarjem je zapel zvonček, orglje so utihnile, sveta tišina je nastala.

Jane se je zavedel in pogledal po cerkvi. Pripognilo se je ljudstvo na kolenih, in zvonček je zapel. Vse se je trkalo na prsi, grešniki pred Bogom ... Jane ni slišal ničesar več. Čarovnice so se ozrle — dosti jih je bilo. Strašni in jezni so bili njih obrazi in oči so gledale sovražno. Izginil je blišč in svetloba cerkve Janetu izpred oči, in vse je bilo kot v tmi, kot bi ležali mrtveci po bitki na polju ponoči. Vzdignile so se iz tme čarovnice in se zapodile proti Janetu. Hotelo se je Janetu pogledati, kam je izginila Mana v tej tmi — enkrat bi jo še hotel videti. Spomnil se je, da pridejo take želje zato, da bi zmotile mladeniča, in se je zavedel. Prijel je stolček in zbežal. Sela ni bilo nikjer, in vseokoli je ležala velika planjava brez konca in kraja. Zaslišal je šum za seboj, čarovnice so se podile za njim. Spomnil se je, da je slišal včasih, da se vidi taka planjava, a iti se mora naravnost, kot se misli, da je prav. Jane je bežal. Visoko nad njim se je grmadilo nekaj črnega, kot oblaki pred hudo uro. Različne podobe, velike in strašne, so ga obletavale, in zagledal je med njimi obraz svoje mačehe. V oblakih kot da je grmelo in treskalo, nikjer ni bilo lepe zvezdnate svete noči, ki je sijala pred polnočjo. Bilo je, kot da zdajzdaj vdari vanj blisk z oblakov, in s polja se ne sme bežati, kadar se bliska, ker rado vdari v tistega, ki beži. Hotel se je Jane ustaviti, a spomnil se je, da je to prevara ... Bežal je dalje in se ni oziral. Izpremenila se je planjava in bila je, kot bi bilo selo ... Jane je bežal v nasprotno stran kot navkreber. Spomnil se je, da čarovnice tako premotijo človeka, da bi se obrnil v nasprotno stran in bi ga uničile. Bežal je naravnost dalje, in vse bliže so prihajale črne prikazni iz oblakov in prva med njimi je bila mačeha, s strašnimi očmi in dolgim nosom, kratkimi, razmršenimi lasmi, v dolgi črni halji ... Izpremenil se je kraj, in vse je bilo kot lepo polje v pozni pomladi. Jane je bežal po žitu. Nevihta se je začela nad njim v oblakih, in

bilo mu je, kot da je škoda žita in da je vse nevihte on kriv, ker beži čez žito in gre cela nevihta za njim in se vsuje toča na mlado žito. Opletale so se mlade bilke okoli njegovih nog, kot bi ga prosile, naj ne beži dalje, naj ne uniči mladega žita... Jane je bežal in se ni menil za to. Pokrajina se je izpremenila v gozd; les je bil okoli in okoli in čez grmovje je šla pot. Jane je skakal čez grmovje in se utrudil. Ko bi padel, padle bi nanj tiste pošasti v oblakih in ga mučile. Veje so ga zadrževale na begu, a Jane se ni ustrašil... Bežal je dalje in pokrajina se je izpremenila v zimsko okolico, pokrito z visokim snegom. Težko je bilo bežati po visokem snegu. Noge so se vdirale globoko in zameti so bili okoli in okoli. Čarovnice so obdale Janeta od vseh strani. Bilo je že, kot da je izgubljen. Planile bodo in ga zadušile v snegu... Zašumelo je pred Janetom — jarek z vodo je bil... Tega ne morejo izpremeniti čarovnice... Planil je Jane, vrgel je stolec v vodo in skočil čez jarek. V cerkvi je zapel zvon. Izginile so v trenutku črne megle, oblaki in prikazni čarovnic, in pod nebom je bil šum, kot surov jok. Jane je padel v sneg — in je bil rešen. — Ozrl se je in je videl nedaleč vas z razsvetljenimi hišami, cerkev se je bleščala med njimi, ljudje so šli z lučmi od maše domov in zvonovi so peli veselo... Utrujen je bil Jane in ležal je, kot je bil obležal. Strašen je bil beg in vse je bilo kot sanje, kot da ni res. Saj tako lepo sijajo zvezde na nebu, in sveta noč leži po zemlji, polna miru in sladkih spominov...

Jane je vstal, potegnil si je kučmo na ušesa in je odšel domov. Mačeha je spala v postelji in vzdihavala...

Drugi dan je bil sveti dan. Vsakdo mora biti doma, ker ta dan mirujejo drevesa in kolesa. Mačeha-čarovnica je bila bolna in je cel dan vzdihavala.

Jane je spal cel dan od trudnosti.

Tako je bila zmagana čarovnica...

* * *

Pred pustom je bila poroka. Kum Andrej je bil za starejšino in zbrala se je vsa žlahta. Mačeha ni mogla na svatbo, bila je cel čas bolna. Veseli so bili vsi, peli so in pili. Tudi Višnja je prišel na svatbo in je voščil velike sreče. Prišli so fantje pod okno in zapeli ženinu in nevesti. Povabljen je bil Maruh, vaški mož, in sedeli so skupaj vsi trije: kum Andrej, Maruh in Višnja. Dolgo so bili veseli, in ko so bili vinjeni, so se objemali. Ko pa so začeli govoriti, kako je bilo vse to, so se sprli. Pa je bil kum Andrej dobra duša in ni dal pometati povabljenih svatov vun. Odpustil je Maruhu, da ga je pritisnil s palcem v oko in Višnjo je sam pritisnil na stol, da je mirno sedel za mizo. Stare matere so govorile svoje in skoraj nihče se ni hotel spomniti čarovnice. Prišlo je tako in prav je, da bi dal Bog srečo... Godci so zagodli in Jane je zaplesal s svojo nevesto. Krasna je bila mlada nevesta, da so jo zavidala mlada fantovska srca. Pa so prijeli kozarce z vinom in vsi so želeli sreče. Drugo jutro so naložili baliž na baližar in ga peljali v Pristavo. Za njim pa se je peljal starejšina kum Andrej in se ponosno prijemal za nos; poleg njega se je peljala nevestina mati, kot je to v navadi; za njimi se je peljala nevesta z drugom in ženin s tovarišico in za njimi svatje. Podili so ovenčane konje po sneženi poti v vas, godci so godli, fantje ukali. Godec je prenesel nevesto čez prag v hišo in mačeha-čarovnica jih je pogostila s pogačo. Zložili so baliž v hišo in vse je bilo kot novo. Posedli so svatje za mizo, privalili so sod vina, ki ga je plačal sam starejšina, kum Andrej, godci so zagodli in veselili so se cel dan, ter se ponoči razšli domov. Ali je kuma Andreja kaj tlačila mora, in če so čarovnice vodile vdovca Višnjo, kdove... Fantje so zapeli o polnoči poslednjo pesem nevesti pod oknom, luči so pogasile in mir je bil po celem selu...

No kaj je veselje na svetu, ko je kratko. Žalostno se je končala ta historija po resnici. Čez šest mesecev je umrla Mana. Šla je zvečer po vode pod selo. Vzdignila je

škaf na glavo, in nekdo jo je prijel za kito. Ali je bila veja? Kaj kdo ve, kakšne moči so to. Prišla je domov, bleda kot smrt. Objela je Janeta in govoriti ni mogla. Peljal jo je v hišo, sedla je na posteljo; objela je Janeta in rekla:

„Jane, jaz umrjem, Jane, bodi srečen; tako sem te ljubila, in sreča je bila velika in kratka tako...“

Padla je in umrla... Pokleknil je Jane poleg nje in zajokal. Klical je njeno ime, da bi jo priklical v življenje. Mrzla je postala nje roka, ki jo je tiščal na obrazu, in uvidel je, da je res. To je smrt... Sklonil se je nad nje bledim licem... Vse je bilo mrtvo in življenja nikjer. Poljubljal je nje milo lice, a ni bilo več tam poljubov zanj in lice ni bilo gorko, kot ga je nekdanj pritisikal k sebi. Mana je bila mrtva in ž njo je umrlo vse, vsa ona velika sreča, ki so jo svatje voščili Janetu. Iz kuhinje je prišla mačeha in prinesla svečo ter jo držala ob vzglavju. Prišle so sosede in so naredile pare. Oblekle so Mano v nje poročno obleko, razčesale so nje črne lase na vsako stran po belem prtju in prižgali so sveče. Jane je dolgo klečal ob parah in ni mogel verjeti, da je res. Prišli so kmetje, poklekovali so pred pare in molili. Čudno se je zdelo vsem.

„Vidijoče je videla“, so rekle sosede in dovolj je bilo. Kdor vidi ‚vidijoče‘ v mraku, se ustraši in umrje... Kdo more vedeti, kaj je to in odkod. Pokopali so Mano na pokopališču, grob prsti je ostal tam, in Jane je ostal sam na njem. Pogrebci so šli pit pogrebščino, da se žalost utopi. Prišel je kum Andrej in Maruh ž njim, vzdignila sta Janeta od groba ter ga peljala seboj pit pogrebščino, da bi tudi on pozabil in tam žalost utopil...

Pusto in prazno je postalo na Pristavi. Malo se je ljubilo Janetu delati. Mačeha-čarovnica je ozdravela in gospodinjala. Jane je slonel zvečer žalostno ob oknu in gledal v noč. Peli so fantje v polju, ko so šli k nevestam. Tudi on je hodil, in krasno je bilo, kot lepe sanje, tiste čudne noči, polne ljubezni in življenja. In zdaj je mrtvo vse.

Komaj se je začelo, se je končalo, in težko je zdaj živeti, ko ni več nazaj časov, da bi se šlo v vas, kajti nihče ne čaka tam za okencem v koči ob polju, in ko bi potrkal, bi bilo vse tiho, kot da je smrt v koči, kajti Mana je umrla. In vstal je včasih ter odšel na pokopališče. Težka je bila duša in misli so mračne... Sedel je in kot bi sanjal, je govoril z njo... Kum Andrej ga je vzel seboj v krčmo in ga ni mogel zmotiti s prepeljencem. Ušel mu je Jane iz krčme ponoči in šel na pokopališče.

Doma ni mogel ostati Jane. Vse ga je spominjalo na lepe dni. Vse je bilo, kot si je bila pripravila ona. In ko je prišel Božič, bi bilo veselje v koči lepo kot je po kočah drugod, polno sanj o bodočnosti in polno spominov na preteklost. Začelo se je bilo življenje v koči, a zdaj je tam vse mrtvo in kadar so večeri, se zdi, da pride Mana bleda s studenca, da ga objame in govori:

„Jane, jaz bom umrla... Bodi srečen...“

Kje je sreča brez nje? In ljudje govore, da je videla ‚vidijoče‘ in skrivaj šepetajo o čarovnici. In težko je živeti v tem, ko ni več sanj o bodočnosti in so povsod le grenki spomini...

Pred sveto nočjo je prišel Jane domov. Sedel je k peči in pomislil. Lani se je trudil in zvečer je vasoval pri Mani. Težko je bilo zmagati čarovnico, a ugnal jo je. In potem je sanjal, kako lepi pridejo tisti večeri, ko bosta zvečer z Mano pokadila okoli hiše, da bi Bog dal srečo pri živini in na polju in bi bil mir v hiši, potem pa bi cel večer presedela ob gorki peči, bel poprtnik bi bil na mizi, pogrjnjeni z belim prtjom, in jaslice bi bile v kotu. Sreča bi bila to, in danes ni te sreče niti nade na njo... Prišla je v hišo čarovnica in Jane je hotel, da bi zgrabil sekiro... Grozno bi bilo to, kajti gorje mu, kdor se dotakne čarovnice... Pozabil je na to in prijel starko z močno roko, pogledal jo je in vsa je strepetala... Njen pogled je bil sovražen in koščeni obraz je sijal v motni luči, ki jo je mačeha držala v rokah.

„Kdo je storil to?“ je rekel Jane in držal starko v trdih pesteh...

Zagromelo je nad kočo. Jane se je zavedel, vzela je kučmo in odšel. Dotaknil se je čarovnice in bal se je, kaj pride . . . Pil je pri krčmarju s kumom Andrejem in se opil. Ko se je vračal domov, je pred njim zaplapolala Pristava v ognju in pogorela je z vsem do tal. Ni pomagalo gasiti in rešiti se ni dalo nič, kar je bilo v njej... Čarovnica je bila izginila, in nihče več je ni nikdar videl . . .

Nihče ni zidal Pristave. Spomlad je prišla, skopnel je sneg in videlo se je žalostno pogorišče, potem pa je začela na njem rasti divja trava. Sam Jane je živel, brez sreče in veselja, brez doma. Hodil pa je po selu

in delal in živel, kot bi ne živel brez sreče in veselja.

Vedno so se vsi spominjali čarovnice in povesti o Janetu in njegovi nevesti.

Kum Andrej in njegova prijateljca, Maruh in Višnja, so brez skrbi pili v krčmi ter govorili, kar so hoteli, kajti dolgo ni bilo potem v selu nikake čarovnice. Kuma Andreja ni več tlačila mora, in Višnja je vselej prišel srečno domov. Nesreče ni bilo na polju, če ni prišla čez selo v oblakih kaka tuja baba-čarovnica, in gospodinje se niso pritoževale za mleko.

Tako pripovedko pravijo o čarovnici dedi po Dolenjskem.

ZVONIMIR:

VRAN.

Oj črni vran, kra-kra-kra-kra,
čez tiho polje v gozd leti,
peroti onemogle so,
žarijo črne mu oči.

In glas hripav, kra-kra-kra-kra,
razlega se čez širno plan
in kliče smrt, oj blede smrt,
da pride s koso prek poljān . . .

Trepet in groza! . . . Vran kriči,
žarijo grozno mu oči,
in glej, kraj gozda — črna kri,
in — mrtvo truplo v njej leži — —

